

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, כביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' אמור תשפ"ה

בית יעקב

כח הקרבנות לאחר החורבן בתפילה

שור או כשב או עז פי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה' (כב כו).
ואם אפשר לרמוז בזה בסיעתא דשמיא על פי מדרשו (ויקד כו ט), וזה לשונו, שור בזכות אברהם, שגאמר (בראשית יח ז) 'אל הבקר רץ אברהם', כשב בזכות יצחק, דכתיב (בראשית כב יז) 'וצרא והנה איל', עז בזכות יעקב, דכתיב (בראשית כו ט) 'לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים' עד כאן לענייננו וכו'. והינו לומר שהגם שמצוה זאת איננה קיום אחר החורבן וכו', אפלו הכי מישך שיכא לעמתה, כההיא שאמרנו (ברכות כ) תפלות לעמת המידין תקנום וכו', או אבות תקנום וכו', ששניהם כאחד טובים, כלם דברי אלהים חיים ממדרש הנזכר, דו"ק ותשכח וכו'.

תפילה בומנה מגינה אף בומן הזה

וכן רמז שור או כשב או עז עם חמש התבות שלהם גימטריא שמע תפלה, וכידוע נמי בראשי תבות של שמע שהוא שחרית מנחה ערבית וכו'. גם לעמת הזמן, והיה שבעת ימים וכו', כל תפלה בזמנה ערב ובקר וצהריים, שבזה ירצה לקרבן אשה לה' כידוע וכו'. דעוד בו גם כן והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני וכו', שמירת שבת ושמירת המילה, כמפרש במדרש הנזכר (שם י) עין שם וכו', עם זריזות התפלה בזמנה כל הימים וכו', שבזה גם כן נתקיים מה שגאמר (קהלת ד יב) 'החוט המשולש לא במתרה ינתק וכו'.

תפילות אבות תקנום

וכן על פי זה יובן בסיעתא דשמיא גם מדרש הנזכר על פסוק זה (ויקד כו א), שור או כשב או עז הדא הוא דכתיב (תהלים לו ז) 'צדקתך כהררי אל, ההרים מעלין עשבים והצדיקים יש להם מעשים טובים וכו'. דמאן דכר שמיהו דצדיקים וכו', אך על פי הנזכר שהם האבות עליהם השלום שנקראו גם כן בשם ההרים, כידוע על פסוק (ישעיה נה יב) 'ההרים והגבעות וכו', והינו שור או כשב וכו', שהגם שמצוה זאת של כללות הקרבן כבר בטלה לה וכו', אפלו הכי 'צדקתך וכו' לא בטלה חלילה וכו', שעוד בה גם כן כנגד הקרבן, שהם התפלות שתקנו האבות, שהניחו גם לבניהם אחריהם וכו'. וזהו והצדיקים שהם האבות עליהם השלום יש להם מעשים טובים שהניחו כנזכר וכו', והינו נמי רמז מעשים טובים גימטריא והתפלה עם הכולל, שבכלל מעשים טובים שלהם גם התפלה, והינו משמעות לשון והתפלה בוי"ו מוסיף ברישא וכו'.

התפילות מעלות הניצוצות כמו הקרבנות

ולפי שנקט יש להם דיקא, דלא משמע מנה שהניחו וכו', לפיכך הביא שם דבר אחר וזה לשונו, דבר אחר 'צדקתך כהררי אל מה ההרים ראויים להזריע ועושים פרות, כך הצדיקים עושים פרות ומייביין לעצמם ולאחרים עד כאן לשונו, הרי לך בפרוש אתמר לעצמם ולאחרים וכו', גם לדבות בא בניהם ובני בניהם, כל ישראל אשר מהם ובהם צדיקים שעושים כמעשיהם הטובים וכו'. ודחינו הגם שעל ידי הקרבנות היו מתבררין ועולין ניצוצות הקדשה, גם העולמות, כידוע שלעמת זה נקרא בשם קרבן שמקרב הרחוקים וכו', ועכשיו בגלות אין לנו כהן בעבודתו בעונות הרבים וכו', אפלו הכי רחמן מלא רחמים לא עזב ולא יעזב דור אחר דור, בכל דור ודור אנתנו חיבים להודות ולהלל וכו', ודחינו דור דור ודרשיו וחכמיו וכו', שהמה במקום הקרבן, שעל ידי כח מעשיהם הטובים עושים סגלת הקרבן וכו'. (פתח האוהל)

יראת יעקב

חטאי ישראל השבים בתשובה נשלחים לסטרא אחרא

אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה לה' (כג כז).

יום הכפורים, יום גדול וקדוש הוא, ומעלתו עצומה לכפר לבני ישראל על כל חטאיהם לפני המקום. בזמן שהיה בית המקדש קים, היה הכהן הגדול עובד בבית המקדש את עבודת היום, והיה מביא שני שעירים, אחד לקרבן לה' שבזכותו מכפר על ישראל, והשני נשלח לעזאזל, ונושא עמו את כל עונותיהם אל הסטרא אחרא.

רק השבים בתשובה זוכים לכפרת היום הקדוש

וכתב רבנו זיע"א (אלף ביה תהלים קיש אות ש), שאין לטעות בכך ולחשוב, שמפניו שבימים הזה מטיל הקדוש ברוך הוא את כל עונות בני ישראל על הס"מ, יועיל הדבר אף למי שלא שב בתשובה כראוי. ועלול אדם מתוך מחשבה כזאת לזלזל בכל ענין המצוות והעבודות, כי יחשוב שאין הבדל בין צדיק לרשע, מאחר שלכלם נחלל עונות ביום הכפורים, ושוב לא יהיה אכפת לאדם מחטאיו.

יום הכפורים אינו מכפר לשאינם שבים

אך מחשבה זו הנה טעות גמורה, ונגד דברי התנא במשנה מפרשת (יומא פה): האומר 'אחטא יום הכפורים מכפר', אין יום הכפורים מכפר. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש (תורת כהנים אמור פרשה יא שבועות יג): 'יום הכפורים מכפר לשבים, ואינו מכפר לשאינם שבים'.

יום הכפורים מסוגל לתשובה

לכן צריך כל אדם להתעורר ביום הכפורים לתשובה שלמה, אשר ביום זה קלה היא יותר מכל יום, באשר אין השטן מקטרג, וגם קבלתה לפני ה' קרובה לאין ערך יותר מתמיד. ומפרש בתורה שיום זה מסגל לתשובה, ככתוב (ויקרא טו ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם וגו'.

ראיה מדברי הוזהר שאין כפרה בלא תשובה

כך מתבאר גם בדברי הוזהר הקדוש (ח"א רכ), שביום ראש השנה נפתחים ספרים, וצדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים וכו', ובינונים תלויים ועומדים עד יום הכפורים. ומסים הוזהר הקדוש, שאם לא שבו ביום הכפורים, נשארים תלויים עד יום אחרון של חג. עד כאן תכן דברי הוזהר הקדוש. ואם היה יום הכפורים מכפר בלא תשובה, לא היה אדם שגשאר בלא כפרה עד יום אחרון של חג. אלא מבאר מכל זה, שמי שלא ישוב בתשובה, לא יועיל לו יום הכפורים כלל. לכן יתעורר כל אדם וישוב לאלהיו, ושב ורפא לו.

באור יעקב

בי קדש הוא לאלקיו

כמו כל הערבים שונאי היהודים, גם השייך אל אסלאם, כאשר נתישב בתחלה על כסאו כשייך מסלמי, שגא אף הוא בתכלית השגאה את כל היהודים, אבל מפני מעשה שהיה שנה לגמרי את דעתו ביחד ליהודים. מנהג היה במרוקו, כשהשייך היה רוכב על סוסו, בכל מקום בו עבר, היו הכל חייבים לקום לכבודו ולהשתחוות לו אפים ארצה. פעם רכב השייך על סוסו בדרך אל המסגד להתפלל, כשאתריו רכבו שומרי ראשו. כל התושבים קמו כאמור והשתחוו לו, ואולם, באותה שעה ישב רבנו יעקב אביחצירא זיע"א לפני חנותו של יהודי פלוני, וכאשר ראה את השייך וכבודו מתקרבים למקום, התרומם מכסאו ונכנס לתוך החנות כי לא רצה לקום מפני הגוי.

כאשר השייך הגיע רכוב על סוסו למול פתח החנות, נשאר לפתע הסוס תקוע במקומו מבלי יכלת לזוז הלאה. אמר השייך: 'ודאי נעשה כאן כשורף'. ולא די בכך, כשראה את כל היהודים נאספים במקום נתמלא השייך חמה גדולה, אבל אז נעמד לפניו נער יהודי וקרא ואמר לו: 'אי סידי, אדוני! רבי יעקב אביחצירא נמצא בחנות זו. אדם קדוש הוא, וברדאי מפני כבודו נשאר הסוס עומד ולא זז'.

יד השייך מעל סוסו ונכנס לחנות, נגש לרבי יעקב ושאל אותו: 'רבינו יעקב, למה נפנה כבודו ונכנס לתוך החנות פגימה?' השיבו רבנו: 'אני משתחוה רק לפני מלך המלכים'. בשמעו כן, נתישבה דעתו של השייך אל אסלאם ואמר לרבנו, שברשותו לצאת ולשבת במקומו. השיב לו רבי יעקב: 'אם תשוב לי שלא תשלה את ידך בבעל החנות אצא ואשב על האבן. ועתה עלה על סוסך ותוכל להמשיך ללכת'. וכך הוה. מאז ידע השייך אל אסלאם כי רבי יעקב אביחצירא איש קדוש הוא, ופחד לנגוע בו ובצעדתו.

בתקופה בה התגורר רבנו זיע"א במרוקו, היו שנים שמצבם של היהודים מצד שכניהם הערבים היה חמור מאוד. הערבים שגאו בתכלית השגאה את היהודים, כמו שהיו אומרים במרוקו 'עשרה קבין של שגאת יהודים ירדו לעולם, ותשעה מהם נטלו ערביי מרוקו, עד שבכל פעם בה יכלו גם להכות את היהודים נפש, היו עושים זאת מבלי להניד עפעף, ומבלי לתן בכלל דין וחשבון על מעשיהם.

גזרות שונות ומשונות גזרו הערבים על היהודים, כגון שלא לרכב על סוס, כיון שהנביא שלהם רכב על סוס. כמו כן גזרו על היהודים שלא להכנס בשערי העיר כשהם נועלים נעלים, וכך כל היהודים, אם איש נקלה ואף אם איש נכבד היו חייבים לחלץ את הנעלים לפני שער העיר ונכנסים יחפים לתוך העיר, זאת גם בימות הנשמים כאשר הבין הטיט והרפש מלאו כל שביל ודרך, והיהודים נאלצו לבוסס את רגליהם בפץ וברפש.

לצד זאת הערבים גם העלילו על היהודים שהם לוקחים רבית קצוצה, ובשל כך פעמים רבות היו הערבים מתנפלים על המלאח (הרבע היהודי) וגוזלים וחומסים מהיהודים מכל הבא ליד. והיהודים, בלית ברירה היו מקבלים עליהם את הדין, באמדם כי בתוך גופותיהם של הערבים הללו שוכנת נשמתו של המן הרשע.

באחד הימים הגיעו מרחוק קבוצות של ערבים צמאי דם אל העיר תאפיללת באמדם: 'רוצים אנו לשחט רח"ל את כל היהודים וגם לעשות שפטים בשייך אל אסלאם מפני שלא הכרית זכר ישראל'. אבל השייך מנגד, אכן חס על יהודים, כל זאת משום שכבד ביותר את רבנו אביר יעקב זיע"א, וזאת משום מעשה שהיה:

קדושת יעקב

האדם יכול לזכות לנפש רוח ונשמה במקום עליון והשכינה

טובים, ללבש את הבגדים שהם נפש רוח ונשמה. ומאחר שזכה לזה, צריך לשמור את עצמו ביותר, את ראשו לא יפרע, ובהגדיו לא יפרם. ועל כל מעשים רעים שבשבילם תסתלק השכינה מעל ראשו וישאר ראשו פרוץ, ובהגדיו שהם נפש רוח ונשמה יהיו פרוצים:

ואם חוטא נפרד מסטרא דחיים ונדבק בסטרא דמותא

ועל כל נפשות מת לא יבא. בא לרמוז, דכל סטרא אחרא נקראת פגרים מתים, ואין בהם חיות וכו', רק מצד הקדשה. והנה, האדם שנתקדש וזכה לנפש רוח ונשמה, הרי הוא מצד הקדשה, ונגדל מן המתים שהיא סטרא אחרא, והרי הוא מסטרא דחיים, צריך לזהר שכל דבר הגורם לו לקרב לסטרא דמותא שהיא סטרא אחרא, לא יעשנו, שאם עשה כן, הרי נדבק בסטרא דמותא ונפרד מסטרא דחיים. וזהו שאמר ועל כל נפשות מת לא יבא, הם נפשות הסטרא אחרא הנקראים מתים, לא יבא דהיגו לא יעשה שום דבר חטא שבשבילו נמצא בא וקרב להם, שאם כן, הרי נתרחק מן הקדשה. וזהו שאמר לאביו ולאמו לא יטמא, אביו דא קודשא בריך הוא, אמו דא כנסת ישראל:

ולכן יזהר להשאר בקדושתו לעולם

ומן המקדש לא יצא, דהיגו כיון שנקנס לקדשה ונקרא קדוש, לא יצא מאותה הקדשה לעולם, כדי שלא יחלל את מקדש אלהיו, היא הקדשה העליונה, והקדשה העליונה היא כי נזר שמן משחת אלהיו, דהיגו הרי זכה לנשמה שהיא נזר, ולשכינה שהיא שמן, ומאחר שאורות אלה על ראשו, יזהר לשמור משמרת הקדשה כראוי: (פיתוחי חיים)

שורה על ראשו

והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובהגדיו לא יפרם. ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא. ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני ה' (כא י"ב). אפשר לרמוז, דהאדם על ידי תורתו ומעשיו הטובים וקדשותו וטהרתו, זוכה לקנות נפש רוח ונשמה ממקום עליון. והזוכה לזה, השכינה מאירה בו תמיד. ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ט ח) 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמך על ראשך אל יחסר', 'בגדיך' הם נפש רוח ונשמה, וכך היא הכונה, לכשתזכה שבכל עת יהיו בגדיך לבנים שהם נפש רוח ונשמה ואתה שומרים כראוי, דע 'ש' שמן' שהיא השכינה, מעל ראשך אל יחסר' שגם היא מאירה בך. והנה, הזוכה לזה צריך לשמור עצמו במשמרת הקדש ככל הראוי, כי יצר הרע בזה מתקנא, ומבקש תחבולות אולי יוכל לפתותו, לכן יזהר במאד מאד וישמר מה שנתן לו הקדוש ברוך הוא, כי אם יתפתה ליצר הרע חס ושלום, מיד תסתלק ממנו השכינה ורעותיה אחריה שהם הנשמה והרוח:

צריך להשמר ביותר שלא יסתלקו ממנו השכינה ונר"ן

וזהו שאמר, והכהן הגדול מאחיו, כל משרת ה' בקדשה ובטהרה יקרא כהן, ובא לומר, האיש החסיד שנתגדל מאחיו בתורה ובמעשים טובים ובקדשה ובטהרה, ועל ידי זה זכה עד שהוצק על ראשו שמן המשחה שהיא השכינה. ומי גרם לו זה, לפי שמלא את ידו במעשים